

WYROK Z DNIA 21 KWIETNIA 2011 R.

V KK 59/11

Orzeczenie tytułem kary grzywny za popełnienie przestępstwa skarbowego, przewidziane w art. 18 § 1 pkt 1 k.k.s., sąd wyraża w ujęciu kwotowym, a więc przez podanie sumy pieniężnej, którą uiścił sprawca ubiegający się o udzielenie zezwolenia na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności.

Przewodniczący: sędzia SN D. Świecki (przewodniczący).

Sędziowie SN: D. Rysińska (sprawozdawca), E. Wildowicz.

Prokurator Prokuratury Generalnej: J. Engelking.

Sąd Najwyższy w sprawie Michała G., sprawcy przestępstwa określonego w art. 65 § 3 k.k.s., po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie w dniu 21 kwietnia 2011 r. kasacji, wniesionej przez Prokuratora Generalnego na niekorzyść od wyroku Sądu Rejonowego w K. z dnia 31 sierpnia 2010 r.,

u c h y li ł zaskarżony wyrok i p r z e k a z a ł sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w K. (...),

UZASADNIENIE

Prokurator Generalny zaskarżył kasacją, wniesioną na niekorzyść Michała G., prawomocny wyrok Sądu Rejonowego w K. z dnia 31 sierpnia 2010 r., którym Sąd ten:

I. na podstawie art. 148 § 1 k.k.s. w zw. z art. 17 § 1 i 2 k.k.s. udzielił Michałowi G. zezwolenia na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności za czyn zakwalifikowany na podstawie art. 65 § 3 k.k.s., polegający na przecho-

wywaniu w dniu 9 lutego 2010 r. w K. wyrobu akcyzowego w postaci 150 kg tytoniu – bez uprzedniego oznaczenia znakami akcyzy, od którego kwota podatku akcyzowego narażonego na uszczuplenie wynosiła 54 887 zł, i za czyn ten orzekł wobec sprawcy karę grzywny w kwocie 50 stawek dziennych w wysokości 10 zł każda;

II. na podstawie art. 29 pkt. 4 k.k.s. w zw. z art. 30 § 2 k.k.s. w zw. z art. 18 § 1 pkt. 2 k.k.s. orzekł wobec sprawcy przepadek na rzecz Skarbu Państwa 150 kg tytoniu znajdującego się w 15 plastikowych workach, zarządzając ich zniszczenie;

III. na podstawie art. 143 § 6 k.k.s. w zw. z art. 31 § 7 k.k.s. i § 2 i 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 8 grudnia 2005 r. w sprawie wysokości zryczałtowanych kosztów postępowania związanych ze zgłoszeniem wniosku o zezwolenie na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności w sprawach o przestępstwa i wykroczenia skarbowe, Dz. U. Nr 244, poz. 2074, określił od sprawcy na rzecz Skarbu Państwa zryczałtowane koszty postępowania oraz koszty zniszczenia towaru w łącznej kwocie 500 zł.

Opisanemu wyrokowi Prokurator Generalny zarzucił:

Rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie art. 18 § 1 k.k.s. w zw. z art. 148 § 5 k.k.s., polegające na orzeczeniu wobec oskarżonego wyrokiem zezwalającym na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności, grzywny w wymiarze 50 stawek dziennych w wysokości po 10 zł każda, czyli w wymiarze kwotowym 500 zł w sytuacji, gdy uzgodniona z organem finansowym i uiszczona przez Michała G. tytułem grzywny kwota wynosiła 5 000 zł.

Podnosząc powyższe, Prokurator Generalny wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja jest w pełni zasadna i jako taka zasługuje na uwzględnienie.

Urząd Celny w K. skierował do Sądu Rejonowego w K. wniosek o udzielenie zezwolenia na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności przez Michała G. za opisany na wstępie czyn, a we wniosku tym wskazał m. in., iż sprawca w dniu 2 lipca 2010 r. uiścił kwotę 5 000 zł tytułem kary grzywny, kwotę 131 zł stanowiącą równowartość zryczałtowanych kosztów postępowania oraz kwotę 369 zł tytułem kosztów likwidacji tytoniu, nadto, że Michał G. wyraził zgodę na przepadek przedmiotów przestępstwa w postaci 150 kg tytoniu znajdującego się w 15 plastikowych workach. Lektura akt sprawy potwierdza, że Michał G. złożył wniosek o dobrowolne poddanie się odpowiedzialności, wyraził zgodę na przepadek zajętego u niego tytoniu i dokonał wpłaty na konto Izby Celnej w P. łącznej kwoty 5 500 zł, w tym kwoty 5 000 zł z tytułu kary grzywny.

W powyższym świetle nie może być wątpliwości co do tego, że Sąd Rejonowy – udzielając Michałowi G. zgody, na podstawie art. 148 § 1 k.k.s. w zw. z art. 17 § 1 i 2 k.k.s., na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności za przestępstwo skarbowe – obowiązany był orzec tytułem kary grzywny uiszczoną przez niego kwotę 5000 zł. Obowiązany był bowiem zarazem do respektowania płynącego z treści art. 18 § 1 pkt. 1 k.k.s. nakazu, w myśl którego sąd udzielający takiej zgody orzeka tytułem kary grzywny kwotę uiszczoną przez sprawcę.

Z powyższego nakazu wynika, co trafnie podnosi się w uzasadnieniu skargi kasacyjnej, że rozstrzygający w przedmiocie omawianego wniosku sąd nie ma uprawnienia do jego modyfikowania w zakresie wynegocjowanych przez sprawcę i organ finansowy warunków poddania się odpowiedzialności. Inna ocena sądu co do zasadności poczynionych uzgodnień, także co do wielkości kwoty uiszczonej z tytułu kary grzywny, uprawnia sąd jedynie do uznania braku podstaw do uwzględnienia wniosku i do zwrócenia go organowi finansowemu (art. 148 § 6 k.k.s.). Warto zaś w tym kontekście zauważyć, że w razie zaskarżenia wyroku zezwalającego na dobrowolne poddanie się

odpowiedzialności ulega on uchyleniu lub zmianie właśnie tylko w wypadku, gdy sąd orzekł tytułem kary grzywny kwotę inną niż uiszczona przez sprawcę lub gdy orzekł przepadek przedmiotów lub ich równowartości w zakresie nieobjętym zgodą sprawcy (art. 149 § 1 pkt. 1 k.k.s.).

Tymczasem przeprowadzenie prostego obliczenia co do wymienionego rozstrzygnięcia Sądu Rejonowego przekonuje, że omawianą tu dolegliwość określono w rozmiarze odpowiadającym kwocie 500 zł, a więc dziesięciokrotnie niższej niż ta, którą Michał G. uiszczył i która stała się podstawą wystąpienia z wnioskiem o udzielenie zgody na dobrowolne poddanie się przez niego odpowiedzialności. Świadczy to zatem jednoznacznie, że Sąd Rejonowy w sposób rażący i mający istotny wpływ na treść wydanego wyroku naruszył przepisy prawa wskazane w zarzucie kasacji.

Treść wydanego orzeczenia nie potwierdza, by Sąd Rejonowy nie widział podstaw do uwzględnienia rozpoznawanego wniosku z jakiegokolwiek przyczyny. Świadczy ona raczej o nienależytej jego uwadze wobec faktu, że rozstrzygnięcie co do omawianej kwoty orzeczonej tytułem kary grzywny Sąd Rejonowy ujął w stawkach dziennych. Dokonując bowiem swego rodzaju „dopasowania” liczby tych stawek, wraz z określeniem kwoty za każdą z nich, do już uiszczonej przez sprawcę sumy 5000 zł, popełnił oczywisty błąd dotyczący w szczególności ustalenia wartości jednej stawki. Trafnie tu wytyka Prokurator Generalny w uzasadnieniu kasacji, że kwota 10 zł za stawkę była oczywiście niższa od wartości jednej trzydziestej minimalnego wynagrodzenia, przewidzianej w art. 23 § 3 k.k.s., jako poziomowi wyznaczającego najniższy jej przelicznik. Wydaje się więc, że u źródeł opisanych błędów legło właśnie owo „dopasowywanie” poszczególnych kwot, a to wyłącznie po to, by orzec wprost – jak Sąd to ujął w swym rozstrzygnięciu – „karę grzywny” „ w kwocie 50 stawek dziennych”.

W tym świetle nieodzowne jest podkreślenie, że w postępowaniu o dobrowolnym poddaniu się odpowiedzialności sąd nie orzeka kary grzywny.

Przeciwnie, trzeba przypomnieć, że instytucja dobrowolnego poddania się odpowiedzialności, zamieszczona w rozdziale 2 Kodeksu karnego skarbowego, stanowi właśnie formę zaniechania ukarania sprawcy, w konsekwencji czego wyrok wyrażający zezwolenie na poddanie się tej odpowiedzialności nie podlega, jak wyrok skazujący, wpisaniu do Krajowego Rejestru Karnego, zaś uiszczenie określonej kwoty tytułem kary grzywny nie stanowi przesłanki recydywy skarbowej (art. 18 § 2 k.k.s.). Jednocześnie nie wolno pomijać, że dobrowolne poddanie się odpowiedzialności stanowi środek karny (art. 22 § 2 pkt. 1 k.k.s.).

Wszystko to sprawia – jak ujął Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 8 stycznia 2008 r., P 35/06, OTK-A 2008 Nr 1, poz. 1, oceniającym zgodność omawianej regulacji z art. 42 ust. 1 i 3 oraz art. 2 Konstytucji RP – że mamy tu do czynienia ze szczególną formą odpowiedzialności prawnej związanej nie tyle z wymierzaniem kar, ile z zastosowaniem środków represyjnych. Środek ten zastępuje wymierzenie kary za przestępstwo lub wykroczenie skarbowe, pełniąc przede wszystkim funkcję egzekucyjno-kompensacyjną wraz z dolegliwością majątkową.

Z tych względów ustawa nie bez przyczyny posługuje się zwrotem „kwota uiszczona tytułem kary grzywny” (art. 18 § 1 k.k.s., art. 143 § 1 pkt 2 k.k.s.), czy też „kwota odpowiadająca karze grzywny” (art. 17 § 1 pkt 2 k.k.s.), nie zaś wprost określeniem „kara grzywny” lub „grzywna”, którą rozważana dolegliwość majątkowa nie jest. Kara grzywny natomiast, stanowi bezsprzecznie punkt odniesienia dla wymienionej reakcji karnej, jako że odpowiedzialności w omawianej formie nie można się poddać za przestępstwo skarbowe zagrożone karą inną, niż właśnie kara grzywny (art. 17 § 2 pkt 1 k.k.s.). Trudno zatem nie dostrzec, że konieczne określenie rozmiarów tejże dolegliwości, a więc owego substytutu wymienionej kary, wiąże się z granicami tej ostatniej. Stąd wskazano w ustawie na nieodzowność uiszczenia przez sprawcę kwoty odpowiadającej co najmniej najniższej karze grzywny

grożącej za dane przestępstwo skarbowe (art. 17 § 1 pkt 2 k.k.s.) – co w wypadku braku innego określenia dolnej granicy tej sankcji oznacza wartość odpowiadającą podanej w przepisach art. 23 § 1 i 3 k.k.s. (oraz tak samo, choć w innym ujęciu, w art. 143 § 1 pkt 2 k.k.s.) – jak również określono górną jej granicę w wysokości połowy sumy odpowiadającej górnej granicy ustawowego zagrożenia za dany czyn.

Tak więc badający warunki dobrowolnego poddania się odpowiedzialności sąd obowiązany jest do hipotetycznego określenia granic represji w odniesieniu do konkretnego, będącego przedmiotem rozstrzygnięcia, przestępstwa skarbowego oraz do kontroli, czy wysokość kwoty uiszczonej przez sprawcę tytułem kary grzywny mieści się w tych granicach. Bez wątplenia wymaga to – właśnie w hipotetycznym wymiarze – „uruchomienia” stosownych obliczeń w systemie stawkowym, przewidzianym w art. 23 § 1 i 3 k.k.s. Nie oznacza to jednak zarazem, by orzeczenie sądu, oparte na podstawie art. 18 § 1 pkt 1 k.k.s., miało zostać wyrażone w stawkach dziennych, ponadto zaś, by ocena trafności reakcji karnej na konkretny czyn, popełniony przez konkretnego sprawcę miała przebiegać z uwzględnieniem wszystkich kryteriów określonych w art. 23 § 1 i 3 k.k.s. Skoro dobrowolne poddanie się odpowiedzialności jest środkiem karnym, przewidującym m. in. opisywaną dolegliwość majątkową, to nie może nasuwać zastrzeżeń stwierdzenie, że za podstawę oceny adekwatności tej dolegliwości, orzekanej w ramach tegoż środka, a wyrażanej w kwocie pieniężnej, służą przede wszystkim przepisy art. 12 (zwłaszcza § 2) k.k.s. i art. 13 k.k.s. (zob. także T. Razowski: Sposób określenia we wniosku o udzielenie zezwolenia na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności kwoty uiszczonej przez sprawcę przestępstwa skarbowego, PS 2004, z. 11-12, s. 148 i 150). Efekt nietrafności rozumowania przeciwnego dobrze ilustruje wydane w niniejszej sprawie rozstrzygnięcie, w którym przeliczono uiszczoną przez sprawcę kwotę na stawki, przy podjętej jednocześnie próbie respektowania także brzmienia art. 18 § 1 pkt 1 k.k.s. Trudno

przecież nie uznać, że orzeczenie kary grzywny „w kwocie” 50 stawek dziennych jest wewnątrznie sprzeczne, a uzupełniając można dodatkowo przypomnieć, że dobrowolne poddanie się odpowiedzialności uwarunkowane jest przede wszystkim skutecznym – bo już z momentem wystąpienia do sądu z wnioskiem o udzielenie w tej kwestii zezwolenia – wyrównaniem wyrządzonego uszczerbku finansowego (jeżeli doszło do uszczuplenia należności publicznoprawnej) oraz wykonaniem innych obciążeń finansowych, w tym spełnieniem represji majątkowej. Tym bardziej więc trudno doszukać się celu, dla którego wpłaconą już przez sprawcę kwotę pieniężną należałoby w wyroku wyrazić w stawkach dziennych.

Na koniec trzeba zauważyć, że sposób sformułowania omawianych przepisów prawa budzi kontrowersje w doktrynie (zob. I. Zgoliński: Dobrowolne poddanie się odpowiedzialności w prawie karnym skarbowym, Warszawa 2011, s. 98 – 101 oraz s. 259 i prezentowane tam zestawienie poglądów oraz postulat *de lege ferenda*). Przeprowadzona ich interpretacja upoważnia jednak, zdaniem Sądu Najwyższego, do wyrażenia stanowczego poglądu, że orzeczenie tytułem kary grzywny za popełnienie przestępstwa skarbowego, przewidziane w art. 18 § 1 pkt 1 k.k.s., sąd wyraża w ujęciu kwotowym, a więc przez podanie sumy pieniężnej, którą uiścił sprawca ubiegający się o udzielenie zezwolenia na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności.

W podsumowaniu pozostaje tylko stwierdzić, że zaskarżony kasacją wyrok nie może się ostać, a sprawa powinna zostać rozpoznana ponownie z uwzględnieniem podanych wyżej zapatrywań prawnych (art. 442 § 3 k.p.k.), eliminujących powstałe uchybienia.